

Souhrnná teritoriální informace:

Jihoafrická republika

Zastupitelský úřad 10. 6. 2023 12:16

Jihoafrická republika se svými více 60 milióny obyvateli i přes společenské a ekonomické výzvy, jimiž v posledních letech prochází, nadále zůstává zdaleka nejrozvinutější a nejdiverzifikovanější ekonomikou Afriky a relativně vyspělou demokracií. Země je významným mezinárodním politickým hráčem a neformálním mluvčím afrických zemí na multilaterálních fórech.

Jihoafrická republika je parlamentní republikou, i když na rozdíl od většiny takových republik je zde prezident hlavou státu i hlavou vlády a jeho působení závisí na důvěře parlamentu. V JAR se uplatňuje tradiční demokratická dělba moc. Výkonná moc, zákonodárná moc i soudnictví podléhají ústavě a vrchní soudy mají pravomoc strhávat výkonné akce a rozhodnutí parlamentu, jsou-li protiústavní.

Vládnoucí strana ANC je u moci již od poloviny 90. let. Dekáda vlády předchozího prezidenta Jacoba Zuma měla velmi destruktivní dopad na jihoafrické hospodářství a její společnost. Pod jeho dohledem došlo k ovládnutí všech klíčových resortů, institucí a státních podniků ze strany jeho věrných stoupenců, což kvůli jejich hrabivosti a nekompetentnosti uvrhlo zemi do bezprecedentní zkorumpovanosti a chaosu ve veřejné správě. Současný prezident Cyril Ramaphosa tak v r. 2018 po svém předchůdci zdědil JAR ve značně dezolátním stavu. Objektivně lze říci, že se kabinet prezidenta snaží o reformaci jihoafrického hospodářství, avšak jeho manévrovací prostor je značně omezen ideologickou roztržičností jeho partaje ANC. Protikladem snažení prezidenta Ramaphosy je totiž populistická frakce strany známá pod zkratkou RET, tj. Radical Economic Transformation, která do značné míry neguje zavádění progresivních ekonomických reforem. Podpora ANC i prezidenta Ramaphosy ze strany obyvatel klesá a je tak možné, že poprvé od své vzniku ve všeobecných volbách v roce 2024 klesne pod 50 %, což by vedlo k dosud nevídané koaliční vládě.

Země se potýká s dlouhodobě nízkým ekonomickým růstem, který již v dekádě předcházející pandemii covid-19 a válce na Ukrajině v průměru nepřesahoval 1 %. S nízkou mírou růstu HDP souvisí vysoká míra nezaměstnanosti která se i nadále pohybuje okolo 35 % a u mladistvých atakuje znepokojujících 50 %. JAR tak z hlediska nezaměstnanosti patří v globálním měřítku nelichotivě prvenství, přičemž JAR je rovněž zemí s nevyšším tzv. Gini koeficientem, který odráží sociální rozdíly.

S ohledem na relativní vyspělost jihoafrického hospodářství a vysokou míru jeho diverzifikace lze spatřovat příležitosti pro české podniky napříč drtivou většinou všech tradičních ekonomických odvětví, avšak nutno je zde počítat s vysokou mírou konkurence ze

Základní údaje	
Hlavní město	Pretorie
Počet obyvatel	60,86
Jazyk	angličtina (nejrozšířenější), afrikánština, isiZulu, isiNdebele, isiXhosa, Sependi, Sesotho, Setswan
Náboženství	křesťanství (81 %), islám (1,4 %), hinduismus (1,2 %), tradiční africké kultury (0,3 %), judaismus (0,
Státní zřízení	parlamentní republika
Hlava státu	Cyril Ramaphosa
Hlava vlády	Cyril Ramaphosa
Název měny	jihoafrický rand (ZAR)
Cestování	
Časový posun	+1 hodina (v létě +0 hodin)
Kontakty ZÚ	
Velvyslanec	JUDr. Pavel Řezáč
Ekonomický úsek	Mgr. David Vaverka
Konzulární úsek	Mgr. Alice Mžýková
CzechTrade	ne
Czechinvest	ne
Ekonomika 2022	
Nominální HDP (mld. USD)	405,84
Hospodářský růst (%)	2,30
Inflace (%)	7,04
Nezaměstnanost (%)	34,30

strany zahraničních společností. Mezi klíčová odvětví se v tomto duchu řadí mimo jiné průmysl automobilový, chemický, dleňní, těžební a ropný průmysl. Dále pak průmysl strojírenský, zdravotnický či rovněž odvětví ICT.

Bankovní systém JAR včele s centrální bankou SARB však zůstává i nadále robustní a dobře regulovaný, přičemž kapitálové trhy JAR jsou vysoce likvidní a JAR i nadále patří mezi první tři destinace s nejvyšší mírou přímých zahraničních investic na kontinentu.

Z hlediska kultury obchodního jednání se JAR nikterak zásadně neliší od nám známého podnikatelského prostředí „západního typu“. Není zde kladen přehnaný důraz na formalitu jednání. Často se proto jednání odehrávají v oblíbené restauraci či na golfovém hřišti.

Kapitoly a podkapitoly:

1 Základní informace o teritoriu

- 1.1 Systém vládnutí a politické tendence v zemi
- 1.2 Zahraniční politika země
- 1.3 Obyvatelstvo

2 Ekonomika

- 2.1 Základní údaje
- 2.2 Veřejné finance a státní rozpočet
- 2.3 Bankovní systém
- 2.4 Daňový systém

3 Obchod a investice

- 3.1 Obchodní vztahy
- 3.2 Přímé zahraniční investice
- 3.3 FTA a smlouvy
- 3.4 Rozvojová spolupráce
- 3.5 Perspektivní obory (MOP)

4 Kultura obchodního jednání

- 4.1 Úvod
- 4.2 Oslovení
- 4.3 Obchodní schůzka
- 4.4 Komunikace
- 4.5 Doporučení
- 4.6 Státní svátky

5 Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu

- 5.1 Vstup na trh
- 5.2 Formy a podmínky působení na trhu
- 5.3 Marketing a komunikace
- 5.4 Problematika ochrany duševního vlastnictví
- 5.5 Trh veřejných zakázek
- 5.6 Platební podmínky, platební morálka a řešení obchodních sporů
- 5.7 Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria
- 5.8 Zaměstnávání občanů z ČR
- 5.9 Veletrhy a akce

6 Kontakty

- 6.1 Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu
- 6.2 Praktická telefonní čísla (záchranka, policie, požárníci, infolinky, apod.)
- 6.3 Důležité internetové odkazy a kontakty

1 Základní informace o teritoriu

Podkapitoly:

[1.1 Systém vládnutí a politické tendence v zemi](#)

[1.2 Zahraniční politika země](#)

[1.3 Obyvatelstvo](#)

1.1 Systém vládnutí a politické tendence v zemi

Jihoafrická republika či Jižní Afrika, zkráceně JAR, je federativní demokratickou republikou parlamentního typu. Skládá se z 9 provincií (Západní Kapsko, Východní Kapsko, Severní Kapsko, Severozápadní provincie, Svobodný stát (Free State), KwaZulu-Natal, Gauteng, Limpopo a Mpumalanga) řízených provinčními vládami. Země se řídí ústavou z roku 1997. Federální zákony schvaluje dvoukomorový Národní parlament složený z Národního shromáždění, které má 400 členů, a Národní rady provincií, která má 90 delegátů. Prezident a viceprezident jsou jmenováni Národním parlamentem na základě výsledků všeobecných (národních a provinčních) voleb, ve kterých voliči dávají hlasy jednotlivým politickým stranám, nikoliv kandidátům. Politické strany na základě počtu získaných mandátů jmenují své zástupce v Národním parlamentu.

Prezident je hlavou moci výkonné a jako předseda vlády jmenuje a schvaluje ministry. Viceprezident je místopředsedou vlády. Prezident je jmenován Národním parlamentem do funkce maximálně na dvě pětiletá funkční období. Příští všeobecné volby se budou konat v roce 2024. Současný prezident C. Ramaphosa působí ve vedení země od února 2018, kdy z pozice viceprezidenta nahradil odstoupivšího bývalého prezidenta J. Zumu. Ramaphosa byl následně po volbách v roce 2019 oficiálně zvolen prezidentem. Viceprezidentem je David Mabuza. Ramaphosa je zároveň předsedou vládnoucí strany ANC (African National Congress). Strana ANC získala ve volbách v květnu 2019 nadpoloviční většinu (57,5 %) hlasů. Nejvýznamnější opoziční silou je liberální strana Demokratická aliance (DA). Na druhém místě je levicové hnutí Economic Freedom Fighters (EFF). DA získala ve všeobecných volbách v květnu 2019 20,76 % hlasů, vedle toho si udržela absolutní většinu v provincii Západní Kapsko. Radikální EFF se daří oslovit zejména nejchudší vrstvy obyvatel. Hlavním tématem, jímž láká své voliče, je pozemková reforma, znárodnění půdy a její následná redistribuce. V posledních všeobecných volbách získala EFF 10,79 % hlasů.

Podpora ANC i Prezidenta samotného v posledních letech mimo jiné z důvodu přetrvávající energetické krize a schopnosti vést zemi vstřícnému ekonomickému růstu výrazně opadá. Je tedy možné, že ve všeobecných volbách v roce 2024 klesne podpora ANC pod 50 % a bude tak nutné vytvořit koaliční vládu, což, jak je patrné již v současnosti na municipální i provinční úrovni, může vést k dočasné politické nestabilitě.

Aktuální seznam ministrů vlády s jejich portfolii je k dispozici na [oficiálním internetovém portálu jihoafrické vlády](https://www.businessinfo.cz/jihoafricka-republika).

1.2 Zahraniční politika země

JAR má zdaleka nejrozvinutější a nejdiverzifikovanější ekonomikou na kontinentu, byť v absolutních číslech jí patří druhé místo za Nigérií. Ačkoliv se JAR na tvorbě celosvětového HDP podílí pouze zhruba 0,3 %, váha jihoafrické ekonomiky v rámci světadílu představuje více než jednu pětinu. Od jihoafrického ekonomického postavení na kontinentu se samozřejmě odvíjí i její silné politické postavení a role lídra v mnohých stěžejních kontinentálních záležitostech.

JAR má na mezinárodní politické scéně značné ambice, je členem uskupení BRICS. Usiluje např. o reformu Rady bezpečnosti OSN a v jejím rámci aspiruje na místo stálého člena Rady bezpečnosti OSN za Afriku. Země hraje rovněž aktivní úlohu v oblasti boje proti globálnímu oteplování. Ve spolupráci s Evropskou unií a „Západem“ se nicméně najdou rezervy, které existují i přes přijetí Dohody o ekonomickém partnerství (EPA) mezi EU a státy Jihoafrického rozvojového společenství (SADC). Tato dohoda je provizorně vykonávána od roku 2016 a přispěla podstatně k nárůstu vzájemného obchodu, což se projevilo markantním nárůstem objemu vzájemné obchodní výměny mezi Českem a Jižní Afrikou o téměř 50 % v roce 2019, čímž započal trend přebytkové obchodní bilance na straně JAR.

Ačkoliv JAR formálně zaujímá vůči ruské agresi neutrální postoj, přátelské vztahy, které i nadále s Ruskem udržuje, jsou trnem v oku celé řadě západních států v čele s USA. V současné době se vedou spekulace o tom, zda v průběhu roku dojde k prodloužení unilaterálního aktu AGOA, v jejímž rámci mají vybrané africké státy mimo jiné celou řadu celních úlev při exportu na trh USA.

Vzdor řadě domácích výzev v čele s energetickou krizí a pomalým ekonomickým růstem lze očekávat, že vzhledem ke silnému institucionálnímu rámci, bankovnímu sektoru, likvidním kapitálovým trhům a prominentnímu postavení v rámci Afriky bude JAR i nadále přitahovat zahraniční investory.

1.3 Obyvatelstvo

Celkový počet obyvatel JAR je 60,86 milionů z toho ženy tvoří 51 %. Meziroční přírůstek činí přibližně 2 %. Očekávaná délka života u mužů je 59,3 let a u žen pak 64,6 let. Hustota zalidnění je 49 obyvatel na km². Nejlidnatější a zároveň ekonomicky nejvýznamnější provincií je Gauteng (15,8 mil. obyvatel) a následuje jej KwaZulu-Natal (s 12,1 mil. obyvatel). Významná část populace je velmi mladá, téměř 30 % obyvatel je mladší 15 let a pouhých 9 % občanů je starší 60 let.

Jihoafrické statistiky rozlišují 4 základní etnické skupiny, které jsou v populaci zastoupeny následovně:

- původní černošské africké obyvatelstvo, tzv. Black African (především Zulu, Xhoza, Sotho, Ndebele, Swati) - 49,02 mil. (80,8 %)
- míšenci, tzv. barevní (coloured) - 5,33 mil. (8,8 %)
- běloši - 4,85 mil. (8,0 %)
- indicko-asijského původu - 1,45 mil. (2,4 %) Mezi nejrozšířenější náboženství patří: křesťanství (81 %), islám (1,4 %), hinduismus (1,2 %), tradiční africké kultury (0,3 %), judaismus (0,2 %) a jiné včetně ateistů (15,9 %).

2 Ekonomika

Podkapitoly:

[2.1 Základní údaje](#)

[2.2 Veřejné finance a státní rozpočet](#)

[2.3 Bankovní systém](#)

[2.4 Daňový systém](#)

2.1 Základní údaje

Vyšší než očekávaný „post-pandemický“ růst HDP v roce 2021 (4,9 %) se pomalu ale jistě stává hudbou časů dávno minulých. Ačkoliv ekonomický růst ve III. kvartálu 2022 ve výši 1,6 % předčil predikce, souhrnně lze počítat s růstem HDP za rok 2022 pod úrovní 2 %. Na vině je kromě bezprecedentní míry řízených odstávek proudu, tzv. loadsheddingu, také dva týdny trvající stávka státního podniku TRANSNET, který spravuje logistickou infrastrukturu včetně přístavů a železnic. Výhled růstu HDP na rok 2023 příliš nepřevyšuje 1 % a mírnější oživení je predikována na rok 2024, avšak dle řady předních ekonomů se očekávání růstu jihoafrického HDP v roce 2023/24 blíží 0 %, ba dokonce se hovoří i o recesi. Zarážejícím faktem je, že růst jihoafrického HDP od roku 1993 až po současnost dosahoval průměrné hodnoty 0,62 %. Jihoafrická ekonomika tak dlouhodobě balancuje na hranici stagnace a nedostatečný hospodářský růst je jejím nejpalčivějším problémem. S tímto je pak úzce spjata nezaměstnanost v JAR, která se stále pohybuje okolo 35 % a je tak nejvyšší na světě, což souvisí mimo jiné s tím, že je dle tzv. Gini koeficientu JAR rovněž zemí s největšími sociální rozdíly. Inflační tlaky působí i nadále problémy jihoafrickým domácnostem. V roce 2022 se inflace v JAR vyšplhala nad cílové pásmo jihoafrické centrální banky SARB, avšak v letech 2023/24 by se měla opět pohybovat jeho mezích. SARB je solidní široce respektovanou institucí její měnovou politikou lze dlouhodobě považovat za efektivní.

Vzdor vysoké míře diverzifikace jihoafrického hospodářství a relativní rozvinutosti jejich průmyslových odvětví, zásadní roli především v posledních dvou letech sehrává těžba a export nerostných surovin, a to díky jejich globálně zvýšené cenové hladině, což má mělo již ve dvou po sobě následujících fiskálních letech za následek vyšší než předpokládané příjmy státní kasy. Na druhou stranu však export nerostného bohatství činí hospodářství JAR náchylné externím šokům v oblasti globálního trhu s nerostnými surovinami a také vůči probíhajícím monetárně restriktivním politikám centrálních bank západních mocností, především USA. Posun od závislosti na tomto primárním hospodářském sektoru je však patrný již od 90. let a ekonomický růst JAR zajišťuje především terciární sektor, jako např. retail, finanční služby, turismus či telekomunikace. Významnou roli v jihoafrickém hospodářství sehrává i zemědělství a výrobní odvětví v širokém slova smyslu.

Ukazatel	2020	2021	2022	2023	2024
Růst HDP (%)	-6,34	4,91	2,30	1,30	1,80
HDP/obyv. (USD/PPP)	13 863,76	15 047,20	16 300,00	17 010,00	17 460,00
Inflace (%)	3,21	4,62	7,04	5,10	4,50
Nezaměstnanost (%)	29,20	34,30	34,30	35,00	35,70
Export zboží (mld. USD)	85,59	122,84	123,28	116,59	118,13
Import zboží (mld. USD)	68,93	93,42	111,13	107,70	7,33
Saldo obchodní bilance (mld. USD)	17,75	30,55	11,60	8,40	6,78
Průmyslová produkce (% změna)	-12,76	6,54	-2,00	1,20	2,70
Populace (mil.)	58,80	59,39	59,89	60,86	61,02
Konkurenceschopnost	59/63	62/64	60/63	N/A	N/A
Exportní riziko OECD	4/7	4/7	4/7	4/7	N/A

Zdroj: EIU, OECD, IMD

2.2 Veřejné finance a státní rozpočet

Již třetí rok v řadě přiteklo do jihoafrické státní kasy tentokrát o R 100 mld. více, než se původně předpokládalo. Za touto „neočekávanou“ nadílkou stojí i v roce 2022/23 především vyšší efektivita výběru daní a globálně zvýšená cena nerostných surovin. Díky tomuto se již v roce 2022/23 může JAR těšit přebytku primárního rozpočtu (tj. bez nákladů na obsluhu státního dluhu), což je o rok dříve, než bylo původně predikováno. Tento trend však bude mít v příštích letech upadající tendenci.

Vzdor v předchozím paragrafu uvedeným pozitivům by se míra zadlužení JAR vůči HDP měla stabilizovat až v roce 2025/26 na hodnotě 73,6 %. K tomuto je však zapotřebí, aby aniž by se primární výdaje státního rozpočtu snižovaly o 1 % za rok, což je s ohledem na všeobecné volby v roce 2024 relativně málo pravděpodobné. Není proto překvapením, že nejrychleji rostoucí výdajovou položkou rozpočtu JAR jsou náklady na zprávu státního dluhu, které představují 18 % celkových výdajů a po školství a sociálním zabezpečení se tak jedná o třetí nejvyšší výdajovou položku. Co se schodku státního rozpočtu týče, jeho výše se pomalu, ale jistě snižuje, přičemž v roce 2025/26 by se jeho výše pohyboval okolo 3,2 %. Vlivem padající ceny nerostných surovin se v roce 2022 dle očekávání vrátila platební bilance zpět do červených čísel, kde se pravděpodobně bude pohybovat i v příštích 3-4 letech.

Veřejné finance	2022
Saldo státního rozpočtu (% HDP)	-5,50
Veřejný dluh (% HDP)	69,50
Bilance běžného účtu (mld. USD)	-5,79
Daně	2023
PO	27 %
FO	18 - 45 %
DPH	15 %

2.3 Bankovní systém

Jižní Afrika má historicky velmi dobře rozvinutý finanční a bankovní systém. Centrální banka South African Reserve Bank (SARB) založená v roce 1921 je soukromou akciovou společností řízenou patnácti člennou bankovní radou. Guvernéra a tři viceguvernéry jmenuje prezident republiky. Na internetových stránkách SARB lze nalézt aktuální seznam bankovních ústavů v JAR včetně poboček zahraničních bank a dále pak také aktuální úrokovou míru a jiné další makroekonomické či tržní ukazatele. Přes 80 % jihoafrického finančního trhu kontrolují bankovní společnosti Standard Bank Group, FirstRand Group (FNB), Barclays Africa Group (ABSA Bank) a Nedbank Group. V roce 1983 byla zřízena Jihoafrická rozvojová banka (Development Bank of Southern Africa). Nejstarší bankou je FNB, která byla založena v roce 1838.

Co se akreditivů a dalších bankovních služeb spojených s mezinárodním podnikáním týče, služby tohoto druhu nabízí v klasické podobě všechny výše uvedené tuzemské banky a dále pak také pobočky bank mezinárodních jako Citibank, Deutsche Bank či HSBC. Pojišťovnictví tvoří významnou součást finančního trhu v JAR. V zemi působí více než tři desítky pojišťoven. V sektoru krátkodobého pojištění, kam patří rizika spojená s podnikatelskou činností a provozem motorových vozidel lze jmenovat mj. Discovery Ltd, Old Mutual, OutSurance, Budget, MiWay, Affinity Health, Santam, Liberty Life, Hollard Commercial Insurance, 1st for women aj. Přehled pojišťoven a obchodních zajišťovacích společností je k dispozici na webových stránkách Jihoafrické asociace pojišťovacích společností.

2.4 Daňový systém

Veškeré daně jsou detailně popsány na stránkách Jihoafrické daňové a celní správy [South African Revenue Service \(SARS\)](#). Druhy daní a platné sazby na aktuální finanční období jsou shrnuty také v tzv. daňovém průvodci ([Tax Pocket Guide](#)). Zhruba třetinu příjmů státního rozpočtu generují nepřímé daně, hlavně DPH (jednotná sazba 15 %). Hlavní část příjmů státního rozpočtu tvoří daň z příjmu, kterou upravuje Zákon o dani z příjmu (tzv. Income Tax Act). Předmětem daně se stává každý příjem jihoafrického rezidenta vytvořený v tuzemsku i v zahraničí. Pro daňové účely se jihoafrickým rezidentem rozumí každá fyzická osoba, která ve třech po sobě následujících letech strávila v JAR více než 549 dní, přičemž minimální počet strávených dní v jednom roce nesmí být menší než 91.

Daň z příjmu fyzických osob (Personal Income Tax) je rozdělena do 6 daňových pásem v závislosti na výši příjmu, má progresivní charakter a je složená ze dvou částí - paušální a procentuální (vypočítaná ze základu daně). Nejnižší sazba činí 18 % a nejvyšší 45 %. Daň z příjmu právnických osob (Corporate Income Tax) má stanovenou sazbu 27 %. Pro malé a střední firmy existují snížené sazby. Dále se v JAR uplatňují 20% daň z dividend, 15% daň z transferů (royalties), darovací daň (20 % a 25 % při hodnotě daru vyšší než 30 milionů randů) či daň z převodu nemovitostí ve výši 0 až 13 % v závislosti na ceně. Takto získaný příjem státu je redistribuován z větší části prostřednictvím tzv. oborových úřadů pro vzdělávání a výcvik Sector Education and Training Authority (SETA), více též na stránkách ministerstva práce ([Department of Labour](#)). Zaměstnanci i zaměstnavatelé platí povinné příspěvky na pojištění v nezaměstnanosti (tzv. Unemployment Insurance Contributions).

Jihoafrický daňový systém lze považovat za stabilní, byť pro tuzemské subjekty představuje značnou zátěž, a to především u dani z příjmu FO, která má silně progresivní charakter. Nelze proto v dohledné době očekávat žádné významné změny.

3 Obchod a investice

Podkapitoly:

[3.1 Obchodní vztahy](#)

[3.2 Přímé zahraniční investice](#)

[3.3 FTA a smlouvy](#)

[3.4 Rozvojová spolupráce](#)

[3.5 Perspektivní obory \(MOP\)](#)

3.1 Obchodní vztahy

Obchodní vztahy s ČR

JAR má s ČR od roku 2019 přebytkovou obchodní bilanci. Objem vzájemného obchodu má s výjimkou pandemických let 2020/21 dlouhodobě růstovou tendenci.

	2018	2019	2020	2021	2022
Import z ČR (mld. CZK)	14,10	16,50	10,80	12,23	13,77
Export do ČR (mld. CZK)	10,20	17,80	15,10	19,64	21,76
Saldo s ČR (mld. CZK)	-3,90	1,31	4,27	7,41	7,99

Zdroj: ČSÚ

TOP 5 položek importu z ČR

SITC 3	Název zboží	Hodnota (mil. CZK)	Podíl z celku (%)
784	Díly a příslušenství vozidel motorových	2 299,05	17,00
752	Zařízení k automat. zpracování dat, jednotky periferní	2 128,34	15,00
598	Výrobky chemické různé j. n.	1 384,07	10,00
713	Motory pístové s vnitřním spalováním a díly j. n.	904,62	7,00
764	Zařízení telekomunikační, příslušenství přístrojů pro záznam, reprodukci zvuku, obrazu	496,94	4,00

Zdroj: ČSÚ

TOP 5 položek exportu do ČR

SITC 3	Název zboží	Hodnota (mil. CZK)	Podíl z celku (%)
743	Čerpadla (ne na kapaliny), kompresory, ventilátory ap.	10 858,86	49,90
598	Výrobky chemické různé j. n.	1 963,37	9,02
782	Vozidla motorová k dopravě zboží a pro účely speciální	1 581,67	7,27
781	Automobily osobní aj. vozidla pro dopravu osob	1 284,62	5,90
268	Vlna, vlákna živočišná ostatní (vč. česanců vlněných)	1 233,12	5,67

Zdroj: ČSÚ

Obchodní vztahy s EU

V roce 2021 i 2022 zaznamenala JAR s EU přebytkovou obchodní bilanci, a to především díky globálně zvýšené ceně nerostných surovin a rovněž diverzifikaci jejich importu, respektive odklonu od Ruska, ze strany EU. Obchod s členskými zeměmi EU činí přibližně 22 % jihoafrického mezinárodního obchodu.

	2018	2019	2020	2021	2022
Import z EU (mil. EUR)	21 723,50	22 893,40	17 578,20	22 014,00	26 443,60
Export do EU (mil. EUR)	N/A	N/A	N/A	N/A	29 019,80
Saldo s EU (mil. EUR)	4 486,60	3 897,10	1 091,30	-83,40	N/A

Zdroj: Evropská komise

Obchodní vztahy se zeměmi mimo EU

Za negativní obchodní bilanci JAR se zeměmi mimo EU stojí v posledních letech mimo jiné import ropy a od ní odvozených výrobků (Blízký východ, USA) či strojů (Čína) a obecně vzato klesající cena nerostných surovin, které tvoří téměř 50 % jihoafrického exportu.

	2018	2019	2020	2021	2022
Import ze zemí mimo EU (mil. EUR)	58 389,50	53 250,60	55 222,30	82 842,80	N/A
Export do zemí mimo EU (mil. EUR)	61 895,70	55 932,90	42 077,90	57 272,20	N/A
Saldo se zeměmi mimo EU (mil. EUR)	3 506,10	2 682,30	-13 144,50	-25 570,50	N/A

Zdroj: EIU, Eurostat

3.2 Přímé zahraniční investice

JAR však i nadále v rámci kontinentu přední příčky a i nadále zůstává jednou z nejatraktivnějších investičních lokalit Afriky. Největším investorem v JAR je jednoznačně EU jakožto blok členských států, neboť představuje přibližně 48 % přímých zahraničních investic směřujících do JAR. Z hlediska jednotlivých zemí se pak jedná o Velkou Británii, Nizozemsko, Belgie, Japonsko, USA, Německo, Francii, Itálii či Čínu.

V současnosti eviduje ZÚ Pretoria FDI české společnosti PFNonwovens Holding s.r.o., která v r. 2017 investovala přibližně R 1,3 mld. (2 mld. Kč) do svého výrobního závodu, který se nachází ve speciální ekonomické zóně Atlantis, přibližně hodinu jízdy od Kapského Města. Společnost PFNonwovens od té opětovně investovala do rozšíření svého výrobního závodu, a to investicí ve výši R 650 mil. (1 mld. Kč).

V květnu 2023 povolil jihoafrický antimonopolní úřad české investiční skupině PPF GROUP akvizici tamního výrobce katamaranů Robertson & Caine a jedná se tak o první investici této společnosti v Africe.

Masivní investiční potenciál představují s ohledem na přetrvávající energetickou krizi v JAR projekty obnovitelných zdrojů energie, a to především v oblasti energie větrné, solární či také v oblasti tzv. energy storage. Investiční a podnikatelské prostředí JAR lze považovat za stabilní, dobře regulované. Soudnictví JAR lze hodnotit jako nezávislé a kompetentní.

ČR jakožto jedna z mála zemí EU má s JAR stále v platnosti dohodu o podpoře a vzájemné ochraně investic.

3.3 FTA a smlouvy

Smlouvy s EU

Smluvní základnu mezi JAR a EU tvoří především tyto následující mezinárodní smluvní instituty:

- Smíšená smlouva mezi EU a jejími členskými zeměmi na jedné straně a JAR na druhé straně: Dohoda o obchodu, rozvoji a spolupráci (Trade, Development and Cooperation Agreement, TDCA)
- Dohoda o ekonomickém partnerství (EPA) mezi EU a zeměmi Jihoafrického rozvojového společenství, SADC (tzv. dohoda SADC EPA)
- Smíšená smlouva mezi EU a jejími členskými zeměmi na jedné straně a zeměmi Afriky, Karibiku a Pacifiku (ACP) včetně JAR na druhé straně, tzv. Dohoda z Cotonou (JAR je smluvní stranou s výhradami)

Ze strany EU bylo liberalizováno 98,1 % tarifů na jihoafrické produkty. Konkrétní celní sazby a požadavky na dokumentaci pro jednotlivé typy zboží lze konzultovat na webových stránkách Evropské komise [EU Trade Helpdesk](#) a [Market Access Database](#).

Smlouvy s ČR

Přehled platných mezinárodních smluv mezi ČR a JAR je k dispozici na webových stránkách [Ministerstva zahraničí ČR](#), jedná se zejména o uvedené dohody:

- Ujednání o zrušení vízové povinnosti pro držitele diplomatických a služebních pasů (platná od 1. 12. 1991)
- Smlouva o spolupráci mezi ministerstvy obrany ČR a JAR (podepsaná v r. 1999 a platná od data podpisu)
- Dohoda mezi vládou ČR zastoupenou Ministerstvem obrany a vládou JAR zastoupenou Ministerstvem obrany o ochraně vojenských utajovaných skutečností (2003)
- Dohoda o spolupráci v oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu (podepsaná 21. března 1995 a platná od téhož data)
- Smlouva o zamezení dvojího zdanění (podepsaná v roce 1995, vstoupila v platnost 3. 12. 1997)
- Smlouva o vzájemné ochraně a podpoře investic (podepsaná v roce 1998, vstoupila v platnost 17. 9. 1999)
- Dohoda o vzájemné pomoci v celních otázkách (platnost od 15. 4. 2006)
- Mezivládní dohoda o hospodářské spolupráci (podepsaná 12. 12. 2006)
- Dohoda mezi vládou ČR zastoupenou Ministerstvem obrany a vládou JAR zastoupenou Ministerstvem obrany o spolupráci v oblasti obrany (1999)
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou JAR o letecké dopravě (platnost od r. 1993)

3.4 Rozvojová spolupráce

JAR nepatří mezi prioritní země české zahraniční rozvojové spolupráce. Přesto mohou české firmy žádat o dotace na rozvojové projekty v rámci Programu rozvojového partnerství pro soukromý sektor České rozvojové agentury (tzv. program B2B). Další informace o tzv. programu B2B jsou k dispozici na stránkách [České rozvojové agentury](#). Velvyslanectví v Pretorii dohlíží na realizaci tzv. malých lokálních rozvojových projektů, jež realizují místní garanti.

Česká republika přispívá do rozvojových fondů EU a české firmy mohou žádat o dotace z těchto fondů a předkládat návrhy na své projekty. Na projekty z Evropského rozvojového fondu (ERDF) bylo v JAR na období 2014 až 2020 alokováno 241 mil. EUR. Evropská investiční banka (EIB) vypisuje tendry na projekty v oblasti zemědělství, vzdělávání aj oblastech. Celkově se Evropská unie podílí na objemu rozvojové pomoci pro JAR z více než 70 %.

Priority rozvojové spolupráce mezi Evropskou unií a Jihoafrickou republikou definuje Dohoda o rozvojové a obchodní spolupráci mezi EU a JAR (tzv. TDCA), přičemž financování rozvojové spolupráce patří pod tzv. Development Cooperation Instrument. Na webových stránkách [Delegace Evropské unie v Pretorii](#) jsou uvedeny priority vypisovaných rozvojových projektů (dle tzv. Country Strategy Paper a Multi-annual Indicative Programme), jejichž cílem je:

- podpora udržitelného hospodářského růstu, a to především z hlediska pozitivního dopadu na chudé vrstvy
- zlepšení poskytování základních služeb státu chudým občanům
- podpora tzv. dobrého vládnutí (good governance)
- tvorba pracovních míst
- vzdělávání, výcvik a inovace
- podpora kapacit a pro-rozvojového charakteru veřejné správy

3.5 Perspektivní obory (MOP)

► Automobilový sektor

Více jak dvě třetiny automobilů vyrobených v Africe pocházejí z JAR. Svoji výrobu či její část v zemi dosud lokalizovalo 8 globálních hráčů v oblasti produkce osobních vozidel, v JAR působí i výrobci středních a těžkých komerčních vozidel. V zemi existuje robustní dodavatelsko-odběratelská síť skýtající četné příležitosti pro české společnosti. Exportní potenciál mají jednotlivé součástky či samotné výrobní linky, ale také vše, co souvisí s plánovaným rozšířením elektromobility.

► Energetika

Hospodářství JAR je vysoce závislé na fosilních palivech, především na uhlí, ze kterého se generuje přibližně 77 % elektřiny. Energetická infrastruktura je ve velmi zanedbaném stavu. Řada elektráren či jejich částí o souhrnné kapacitě až 14 000 MW nejsou schopné provozu a země se tak často potýká s řízeními výpadky elektřiny, tzv. loadsheddingem. Velký důraz je proto kladen na navyšování kapacity energie z obnovitelných zdrojů, k čemuž má země vynikající geografické i technologické předpoklady. V současnosti dochází k celé řadě reforem otevírajících trh nezávislým producentům energie a obrovské vládní podpoře se těší i plánované projekty v oblasti „zeleného“ vodíku.

► Chemický sektor, plasty, gumárenství

JAR je domovem nejvíce rozvinutého a diverzifikovaného chemického sektoru na africkém kontinentu, což mimo jiné zahrnuje výrobu paliv, plastů hnojiv, ale i farmaceutik či obrovské škály chemikálií používaných napříč průmyslovými odvětvími. Nerostné bohatství poskytuje konkurenční výhodu, proto se zde vyrábí více jak 600 různých chemikálií, které svá odbytíště nalézají jak domácím, tak i světovém trhu. Množství příležitostí skýtá výroba takzvaného zeleného vodíku a dále pak nových materiálů, a to včetně nanotechnologií.

► ICT, elektronika, kyberbezpečnost

Země se řadí mezi největší africké trhy v oblasti ICT, přístup k internetu zde má více jak 63 % populace. Digitální technologie a služby zahrnují především outsourcing obchodních procesů (BPO/BPS), IT služby a hardware či fintech. Současně však země čelí poměrně vysoké kyberkriminalitě, což představuje další příležitost pro české firmy. JAR nabízí řadu příležitostí v oblasti cloud computingu, IoT, robotiky či obecně vzato v datové infrastruktuře. Potenciál mají i technologie pro smart cities.

► Průmyslové technologie, průmysl 4.0

Jihoafrické hospodářství je v porovnání s jinými zeměmi Afriky vysoce industrializované, výroba představuje přibližně 13 % HDP a téměř 50 % exportu. Stroje na vysoké technické úrovni jsou v zemi téměř vždy z dovozu. Velkou příležitostí představují technologie snižující emise skleníkových plynů v energeticky náročných odvětvích, jako je například těžební či metalurgický průmysl. Vlivem přítomnosti globálních hráčů v řadě výrobních odvětví dochází k postupné modernizaci a zavádění výrobních procesů.

► Výzkum, vývoj, inovace a vzdělávání

JAR je zdaleka nejrozvinutější a nejdiverzifikovanější ekonomikou na kontinentu. Není proto divu, že v JAR působí více jak 180 společností z žebříčku Fortune Global 500, což zdaleka převyšuje jakoukoliv jinou africkou zemi. S tímto pochopitelně souvisí velký důraz na aktivity v oblasti výzkumu, vývoje, inovací a vzdělávání napříč všemi hospodářskými sektory. JAR oplývá značnou výzkumně-vědeckou kapacitou, na které se podílí soukromé společnosti, výzkumné instituty a vědecká pracoviště, vysoké školy a vláda svými strategiemi. Příležitosti v této oblasti pro české akademické, vědecké a výzkumné instituce, vysoké školy, ale i pro samotné společnosti lze spatřovat v drtivé většině odvětví.

► Zdravotnictví a farmacie

V zemi se nachází více jak 400 veřejných a 200 soukromých nemocnic o více než 125 tisících lůžkách. Příležitost pro sofistikovanější zdravotnickou techniku v JAR existuje zejména v soukromém zdravotnictví a nemocnicích, neboť se více jak 90 % této techniky dováží. V plánu je reforma zdravotnictví zahrnující povinné všeobecné zdravotní pojištění, což by vyvolalo potřebu masivních investic především do veřejných zdravotnických zařízení. Kromě výdajů na léčbu HIV/AIDS se předpokládá nárůst výdajů na chronické a civilizační choroby. Stále více příležitostí se objevuje i v odvětví léčebného konopí.

4 Kultura obchodního jednání

Podkapitoly:

[4.1 Úvod](#)

[4.2 Oslovení](#)

[4.3 Obchodní schůzka](#)

[4.4 Komunikace](#)

[4.5 Doporučení](#)

[4.6 Státní svátky](#)

4.1 Úvod

Místní obchodní zvyklosti se příliš neliší od evropských standardů. Podnikatelské prostředí JAR je velmi dobře etablované a lze bez nadsázky říct, že zde narazíte na konkurenci, společnosti, značky a služby, na které jste zvyklí ze zcela rozvinutých zemí „západního typu“. JAR má velmi různorodou demografickou skladbu. Kromě původního černošského či bělošského obyvatelstva zde narazíte na největší indickou menšinu za hranicemi Indie a vzhledem k tomu, že lze JAR považovat za „bránu do Afriky“, zastoupeny zde jsou skupiny snad všech národů světa – v tomto ohledu platí, že čím významnější je ekonomický vztah dané země a JAR, tím více příslušníků dané země zde dočasně či trvale pobývá. Ne nadarmo se JAR přezdívá „duhový národ“ (rainbow nation).

4.2 Oslovení

Z hlediska oslovení potenciálních partnerů neplatí žádné zaručené či osvědčené postupy. Nejběžnějším komunikačním prostředkem všude na světě je při obchodní komunikaci zcela určitě e-mail, avšak samozřejmě nic se nevyrovná osobnímu kontaktu, který v JAR téměř vždy probíhá na spíše méně formální přátelské úrovni. Ačkoliv v Evropě se klasickým veletrhům přikládá stále menší význam, v JAR jsou tyto bezesporu velmi dobrým způsobem, jak navázat prvotní kontakt. Stále více populární jsou i online konference či networkingové akce. Vzhledem k dobré dostupnosti JAR a dále také faktu, že v obchodních hubech, jako Johannesburg či Kapské Město, narazíte na infrastrukturu a vybavenost, kterou byste v Africe nečekali, není nic lepšího, než si jednoduše zakoupit letenku a za účelem osobních jednání, ideálně ve spojitosti s příslušným veletrhem, se do JAR vypravit.

4.3 Obchodní schůzka

Ani zde nelze hovořit o žádných zvyklostech či očekávaných způsobech při sjednávání schůzek. První jednání nejčastěji probíhá v sídle společnosti jihoafrického partnera a navazuje na něj společný oběd či večeře. Mnohdy nejproduktivnější jsou jednání v neformálním prostředí, např. když Vás obchodní partner pozve k sobě domů na tzv. braai neboli grilovat či při hře, v JAR velmi populárního golfu. Co se složení jednacího týmu týče, mělo by v ideálním případě zahrnovat tzv. decision makery, tj. výkonný management a výše. Sjednat schůzky s vrcholným managementem jihoafrických společností nebývá problém, avšak toto se může lišit, jedná-li se pouze o dceřinou společnost nadnárodního konglomerátu. Je třeba počítat s tím, že ve většině případů neuspějete se sjednáním schůzky na sobotu, neděli nebo svátek. Nejlepší je domlouvat si jednání na úterý, středu a čtvrtek, a sice mimo dopravní špičku, tj. v rozmezí od 9.00 do 14.00. V JAR není kladen přehnaný důraz na formální oděv. V mnohých případech si proto člověk vystačí být oděn tzv. smart casual. Jihoafričané neradi říkají ne. Proto někdy mohou slíbit navazující jednání a již se neozvat, vyvolat v obchodním partnerovi nereálná očekávání apod. Je proto třeba brát výsledky obchodních jednání realisticky a následným telefonátem či emailem výstupy ze schůzky ověřovat. Ve veřejném sektoru bývá míra spolehlivosti u partnerů obvykle nižší a je proto vhodné sjednávat jednání s veřejným sektorem skrze zastupitelský úřad ČR v Pretorii. Dárky nejsou zvyklostí, avšak jistě potěší. Alkohol, zejména vyhlášené jihoafrické víno, se při jednání v restauračních zařízeních běžně konzumuje. Konzumaci alkoholu je však samozřejmě nutné se vyhnout, je-li Vaším partnerem stoupenec muslimské menšiny. Byť se JAR skládá z devíti provincií, nelze v tomto ohledu pozorovat žádné zásadní kulturní, etnické či náboženské rozdíly.

4.4 Komunikace

JAR má 11 úředních jazyků, pro běžné dorozumění i kontakt s úřady však potřebujete pouze angličtinu, což platí zcela bezvýjimečně pro všechna obchodní jednání. Pokud chcete překvapit obchodního partnera, pak několik frází z afrikánštiny či některého z původních jazyků může osvěžit obchodní jednání. Jak již bylo výše uvedeno, e-mailová komunikace je běžným základem jakékoliv informační výměny. Velmi efektivní a velmi rozšířený jev JAR WhatsApp, který v mnohých případech e-mailovou komunikace nahrazuje a urychluje. O výslovných tematických tabu v JAR nelze hovořit, avšak doporučuje se vyhnout se tématu apartheidu či obecně rasovým otázkám.

4.5 Doporučení

Jihoafričané jsou v porovnání s námi Čechy o poznání vřelejší a přátelštější. V tomto ohledu je tedy dobré klást důraz na tzv. small talk, tj. úvodní část jednání věnovat vzájemnému se poznávání a nebýt tak překvapeni, když se Vás Jihoafričané budou ptát na to, jak se máte či co rádi děláte. Kladené dotazy je vhodné opětovat. Při jednání o obchodě samotném se snažte nestavit protistranu do pozice pasivního posluchače a spíše vedte jednání v interaktivním duchu a nebojte se vtipkovat a mějte na paměti, že s arogancí a netrpělivostí v JAR ničeho nedosáhnete.

4.6 Státní svátky

Přehled státních svátků:

- 1. leden - New Year Day
- 21. březen - Human Rights Day
- Velký pátek (Good Friday)
- pondělí velikonoční (Family Day)
- 27. duben - Freedom Day
- 1. květen - Workers Day
- 16. červen - Youth Day
- 9. srpen - National Womens Day
- 24. září - Heritage Day
- 16. prosinec - Day of Reconciliation
- 25. prosinec - Christmas Day
- 26. prosinec - Day of Goodwill

Pokud státní svátek připadne na neděli, následující pondělí je volným dnem. Obvyklá pracovní doba je od 8.00 do 16.00/17.00 s přestávkou na oběd. Obchody jsou otevřeny většinou od 9.00 do 18.00 hod. O víkendu má většina obchodů omezenou otevírací dobu, v neděli je většinou zavřeno s výjimkou nákupních středisek. Platí zákaz prodeje alkoholu v supermarketech v neděli po 14.00 hod. Banky jsou otevřeny ve všední dny od 9.00 do 16.00, v sobotu zpravidla do 11.00 hod.

5 Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu

Podkapitoly:

[5.1 Vstup na trh](#)

[5.2 Formy a podmínky působení na trhu](#)

[5.3 Marketing a komunikace](#)

[5.4 Problematika ochrany duševního vlastnictví](#)

[5.5 Trh veřejných zakázek](#)

[5.6 Platební podmínky, platební morálka a řešení obchodních sporů](#)

[5.7 Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria](#)

[5.8 Zaměstnávání občanů z ČR](#)

[5.9 Veletrhy a akce](#)

5.1 Vstup na trh

Jihoafrický trh se svými charakteristikami přibližuje nejvyspělejšími zemím světa, ačkoliv zde přetrvává určitá dualita, která plyne z přítomnosti chudoby a vysoké nezaměstnanosti. Na trhu v JAR jsou zastoupeny všechny nejvýznamnější světové firmy a tato konkurence spolu s čínskou expanzí vymezuje mantinely příležitostí pro uplatnění českých firem, jež mají zájem na trh vstoupit. Poptávka existuje prakticky po veškerém zboží. V případě většiny produktů a zboží je důležitým kritériem pro koncového uživatele cena. Značka Česká republika (Czechia) může znamenat přidanou hodnotu pro omezenou skupinu odběratelů ve vybraných sektorech (letectví, sklářství, některé typy zbraní apod.). Profesionální a solidnost ve vzájemné spolupráci jsou v JAR samozřejmostí. Před vstupem na trh je nutné zajistit způsob záručního servisu a řešení reklamací.

V souladu platnou s Dohodou o ekonomickém partnerství mezi Evropskou unií a zeměmi Jihoafrického rozvojového společenství (SADC), která je vykonávána od roku 2016, je možné většinu komodit dovážet do JAR volně a bezcelně. Pouze na skupinu vybraných položek je nutné mít dovozní povolení (Import Permit), fytosanitární nebo veterinární popř. další osvědčení. Požadavky na dokumentaci a celní tarify u konkrétního zboží je možné vyhledat podle HS kódů v databázi Evropské komise Market Access Database Evropské komise. Užitečné informace pro vývozce je možné vyhledat na webu South African Revenue Service (SARS) v kapitole Customs and Excise včetně seznamu produktů, jejichž dovoz je do JAR zakázán nebo podléhá schválení nebo dovozním kvótám (Consolidated List of Prohibited and Restricted Imports). Dovážené zboží podléhá kromě cla i zaplacení DPH (VAT) ve výši 15 %, což je realizováno při vstupu zboží do země. Dovozece je zodpovědný za všechny celní poplatky i platbu DPH. Při celním odbavení musí importér předložit obchodní fakturu, dopravní doklad (Bill of Lading - B/L s neobchodovatelnou kopií), balicí list a příslušný celní formulář (doporučuje se předložit dokumenty ve třech výtiscích).

V JAR existují tzv. zvláštní ekonomické zóny (Special Economic Zones, SEZ), které skýtají řadu pobídek zejména pro investory do lokalizace výrobních aktivit, a to formou úlevy na dani z příjmu právnických osob (15 % místo 28 %), zaměstnaneckých pobídek, preferenčních nájmu apod. V současné době existuje 9 zvláštních ekonomických zón: Atlantis SEZ (Západní Kapsko), Nkomazi SEZ (Východní Kapsko), Coega SEZ (poblíž města Port Elizabeth v provincii Východní Kapsko), Richards Bay SEZ (cca 200 km severně od Durbanu, na pobřeží Indického oceánu, v provincii KwaZulu-Natal), East London SEZ (Východní Kapsko), Saldanha Bay SEZ (Západní Kapsko), Dube TradePort SEZ (KwaZulu-Natal) Maluti - A- Phofung SEZ (Free State), OR Tambo SEZ (v okolí mezinárodního letiště v Johannesburgu), Musina/ Makhado SEZ (v provincii Free State). Podrobné informace o nabídce a pobídkách v rámci zvláštních ekonomických zón a jiných průmyslových parků jsou k dispozici na stránkách investiční agentury jihoafrického ministerstva obchodu, průmyslu a soutěže Invest SA.

V JAR působí státní agentura ministerstva obchodu, průmyslu a soutěže Invest SA, jejímž úkolem je podpora zahraničních investic a asistence investorům. Tzv. "One stop shop(y)" agentury Invest SA působí v každé provincii. Mezi základní pobídky pro příliv nového kapitálu do výroby a expanzi existujících závodů patří mj. pronájem pozemku zdarma, daňové prázdny, rychlejší odpisy nákladů na stavby a pozemky (až 10 let) a nákladů na stroje a zařízení (3 roky). Dále byly vytvořeny podpůrné programy pro různá odvětví, např. program na podporu rozvoje automobilového průmyslu (Motor Industry Development Program) aj. V roce 2018 byl přijat zákon k ochraně investic (tzv. Investment Protection Act), který však podle kritiků investice chrání nedostatečně. Zahraniční investoři mají mj. potíže porozumět požadavkům platné legislativy k podpoře původního znevýhodněného obyvatelstva (tzv. Broad Based Black Economic Empowerment, BBBEE).

5.2 Formy a podmínky působení na trhu

Jihoafrická republika má hybridní právní systém, kombinaci práva psaného, kodifikovaného a práva zvykového. Tento systém umožňuje následující právní formy podnikání:

- Společnost (company) - pravidla pro založení společnosti a její registraci v JAR, jakož i podmínky pro registraci pobočky zahraniční firmy za účelem podnikání v JAR, jsou stanoveny v zákoně „Companies Act“. Registrace kanceláře zahraniční firmy za účelem podnikání v JAR (registered office of an external company) je povinná a týká se i neziskových organizací;
- Uzavřená společnost (close corporation - CC) - byla velmi podobná „Company“. Na základě zákona z r. 2008 není již možné tuto právní formu nově registrovat. Firmy založené ve formě CC před tímto datem však mohou dále existovat;
- Družstvo (cooperative);
- Partnerství (partnership) - jedná se o obchodní spojení mezi dvěma či více osobami, nebo společnostmi.
- živnostník (sole trader).

Při zvažování vhodné formy přítomnosti na trhu a k realizaci podnikatelského záměru v JAR doporučujeme využít právní pomoci místních specializovaných poradenských firem. Zahraniční firma zvažující vstup na jihoafrický trh má v zásadě na vybranou, zda založí jihoafrickou dceřinou společnost, nebo zaregistruje svou pobočku, jejíž představitel bude v JAR vystupovat jménem dané zahraniční firmy. Toto rozhodnutí má dopady v daňové oblasti, z hlediska potřebných (pracovních) povolení aj. Při založení výrobní společnosti, ať již formou joint-venture nebo 100 % vlastněnou zahraničním subjektem, je třeba mít na zřeteli, jaký bude tato společnost potřebovat stupeň v rámci tzv. Broad Based Black Economic Empowerment (B-BBEE) s ohledem na povahu odběratele vyrobeného zboží. Jistým problémem jihoafrického průmyslu všeobecně je nedostatek vysoce kvalifikovaných pracovníků. Pokud má cizinec zájem o podnikání v JAR jako samostatný podnikatel (sole trader), musí předtím získat příslušné vízum a podnikatelské povolení.

Česká firma si může zvolit jeden z následujících postupů pro vývoz na trh JAR:

- pověří zástupce (prostředníka) v JAR k zajištění obchodu
- pověří distribuční firmu v JAR
- přímý prodej přes exportní úsek k prodeji zboží (a k návštěvám JAR) využije firma vlastního personálu, buď v rámci účasti na veletrzích a výstavách, nebo v rámci obvyklých pracovních cest
- prodá licenci výrobci v JAR

5.3 Marketing a komunikace

Vzhledem k vyspělosti jihoafrického trhu jsou kvalitní marketing a reklama jedním ze základních předpokladů úspěchu. V této oblasti působí řada specializovaných firem, které jsou schopny poskytovat servis na profesionální úrovni. Je možné inzerovat v celostátních denících a odborných časopisech, které jsou vydávány jednotlivými profesními svazy, popř. existuje možnost inzerce v rámci větších regionálních obchodních komor (kontakty viz seznam jihoafrických obchodních komor, Johannesburg Chamber of Commerce and Industry, JCCI, Obchodní komora Západního Kapska, tzv. CapeChamber aj.) a specializovaných portálů. Inzerce má pro zákazníky referenční význam a doporučuje se zejména v případech kdy již naše produkty jsou na trhu přítomny.

Jihoafričané jsou silně orientovaní na tzv. značkové zboží s pověstí dobré kvality. Cena je samozřejmě jedním z rozhodujících faktorů, avšak mnohdy ne ten stěžejní, což platí i u obyvatel s velmi nízkými příjmy. K prosazení populárního spotřebního zboží je tak zapotřebí efektivní marketingová kampaň s využitím všech sociálních médií typu FB, Instagram, ale i WhatsApp apod. Rovněž je důležité si uvědomit, že v JAR jsou jedny s nejpropastnějších rozdílů mezi chudými a bohatými obyvateli. Téměř 60 % obyvatel žije v tzv. township, což je ve své podstatě nízkorozpočtové bydlení či chudinská čtvrť, kde je mizerná infrastruktura a zavedená paralelní stínová ekonomika. Tyto oblasti představují obrovský tržní potenciál, ale působení na těchto trzích s ohledem na avizovanou absenci nutné infrastruktury a vysokou míru kriminality je tak velmi obtížné. Při produktové strategii je tak zcela stěžejní určit, na jakou příjmovou skupinu obyvatel hodláte cílit. Přístup „one size fits all“ zde však rozhodně aplikovat nelze.

5.4 Problematika ochrany duševního vlastnictví

Problematikou ochrany duševního vlastnictví se zabývá úřad Komise na ochranu duševního vlastnictví - Companies and Intellectual Property Commission (CIPC) - formálně spadající pod ministerstvo obchodu, průmyslu a soutěže. Na stránkách tohoto úřadu lze nalézt souhrn zákonných norem, jejichž přehled uvádíme níže, aj. užitečné informace. Komise CIPC má pobočky v každé jihoafrické provincii. Zákony tzv. Patents Act (zák. č. 57/1978 Sb.), Trade Marks Act (zák. č. 194/1993 Sb.) a Design Act (zák. č. 195/1993 Sb.) upravují zejména registraci patentů, ochranných známek a designu v Jižní Africe, a to jak pro občany JAR, tak i pro občany z jiných zemí. Pro ochranu autorských práv byl přijat v roce 1978 Copyright Act (zák. č. 98/1978 Sb.), který upravuje ochranu autorských práv jak pro jihoafrické autory, tak pro zahraniční autory, jejichž díla jsou publikována, resp. prezentována na území JAR.

Ochranu obchodních značek zboží prodávaného na území JAR řeší Merchandise Marks Act (zák. č. 17/1941 Sb.). Práva umělců jsou chráněna zákonem Performer's Protection Act (zák. č. 11/1967 Sb.). JAR přistoupila k mezinárodní dohodě tzv. TRIPS (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights). V oblasti patentového práva existuje mezinárodní dohoda známá jako Patent Cooperation Treaty (PCT), jíž je JAR signatářem. JAR je dále signatářem Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví z roku 1883, Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886 a také členem Mezinárodní unie pro ochranu nových odrůd rostlin UPOV.

Legislativa v JAR nověji odráží také trend ochrany tradic, např. tradiční medicíny, jako duševního vlastnictví původních obyvatel (Traditional, Indigenous Knowledge) aj.

5.5 Trh veřejných zakázek

Na stránkách jihoafrického ministerstva financí je pravidelně zveřejňován [věstník veřejných zakázek](#), jenž obsahuje seznam aktuálních vypsání tendrů a požadovanou dokumentaci. Na stejném portálu jsou také zveřejňováni výherci tendrů. Účast ve veřejných soutěžích upravuje zákon „State Tender Board Act“ (1968, ve znění pozdějších novel). Podstatným faktorem ovlivňujícím výsledky výběrových řízení je úroveň tzv. B-BBEE certifikace. Firmy ucházející se o veřejné zakázky v JAR musí předložit Certifikát B-BBEE (tzv. Broad-Based Black Economic Empowerment). Aby se firma mohla ucházet o státní zakázku, potřebuje B-BBEE minimálně na stupni číslo 4 a vyšší. Stupně B-BBEE existují od 1-8 (1 je nejvyšší, 8 nejnižší). Bližší informace o B-BBEE lze nalézt na specializovaném webu [BEE Navigator](#). V rámci snahy vlády o tvorbu pracovních míst obsahují veřejné zakázky často požadavky na tzv. lokalizaci (místní procurement), byť při formálním dodržení závazků vůči Světové obchodní organizaci (WTO), přestože JAR není signatářem Dohody WTO o veřejných zakázkách Government Procurement Agreement (GPA). Obecně jsou rozhodnutí o vítězích tendrů přijímána na základě bodového systému, kdy 90 bodů představuje cena a 10 bodů B-BBEE status. U menších kontraktů daný poměr váhy kritérií činí 80 ku 20. Vybraných sektorů se týkají pravidla tzv. preferenčních veřejných zakázek. Na základě těchto pravidel mohou jihoafrické úřady vypisovat veřejné zakázky, u nichž je podíl vyžadované místní přidané hodnoty stanovován individuálně a pohybuje se v rozmezí od 35 % do 100 %. Pro zahraniční firmu je v každém případě velmi náročné se veřejných soutěží účastnit a být konkurenceschopnou. Obecně se doporučuje (nejen) v případě účasti v soutěži o veřejnou zakázku spolupracovat s místním partnerem.

5.6 Platební podmínky, platební morálka a řešení obchodních sporů

Pokud se česká firma dostane do obchodního sporu s firmou v JAR, je užitečné využít poradenskou asistenci místní právní kanceláře, která je dobře seznámena s lokálními zvyklostmi a právem. Právní služby jsou finančně poměrně nákladné. Vymahatelnost práva je poměrně dobrá, ale velmi zdlouhavá a tím prodražuje právní služby. U velkých zavedených firem je riziko neplacení za dodané zboží poměrně nízké. Přesto i v JAR jsou stále častější případy vylákání zboží, které není nikdy zapláceno. Doporučujeme proto před uskutečněním obchodu stanovit vhodné podmínky snižující toto riziko. Je poměrně obvyklé požadovat částečnou platbu předem (až 70 %), s úplným zaplacením při dodání zboží, lze však určitě doporučit i další smluvní zajišťovací mechanismy, jako vydání bankovních záruk (dokumentární akreditiv) či certifikátů nebo přílet technika pro uvedení stroje do provozu až po úplném zaplacení apod. Doba splatnosti faktur v JAR je standardních 30 dnů a v některých případech pak 60 - 90 dnů.

JAR má stanovená pravidla pro mezinárodní platební styk (exchange controls), na jejichž uplatňování dohlíží jihoafrická centrální banka SARB. Na stránkách centrální banky jsou také uvedeny subjekty (komerční banky), které mají oprávnění mezinárodní platební styk provádět. Bankovní účet v JAR si však nemůže založit nerezident. Internetové podvody mohou mít různé formy, např. falešné výhry v soutěžích a loteriích a domnělá dědictví. Může se ale jednat i o falešné exportéry komodit nebo jiného zboží. Více informací o internetové kriminalitě nejen v JAR na webových stránkách – www.cybercrime.org.za.

5.7 Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria

Držitelé všech druhů cestovních dokladů ČR, kteří do JAR cestují za turistickým či obchodním účelem, nepotřebují k pobytu do 90 dnů vízum. Při ostatních typech pobytu poskytují informace zastupitelské úřady JAR. V případě zájmu o prodloužení 90 denního pobytu v JAR je obvykle nutné na příslušných jihoafrických úřadech podat tuto žádost nejpozději dva měsíce před uplynutím uvedeného pobytu. Doporučuje se, aby platnost cestovního dokladu přesahovala nejméně o 90 dnů konec zamýšlené doby pobytu v JAR. Cestovní doklad musí obsahovat nejméně dvě volné stránky (naproti sobě) pro vyznačení vstupního a výstupního razítka. Imigrační úředníci JAR při vstupu do země kontrolují, zda mají občané jiných zemí při vstupu do země očkování proti žluté zimnici, pokud do země cestují z oblastí s výskytem uvedené nemoci.

Aktuální informace o cestování do JAR jsou k dispozici na webových stránkách ministerstva zahraničí. Před cestou doporučujeme zaregistrovat se v systému dobrovolné registrace DROZD MZV ČR.

- Je nutno počítat s vyšší mírou kriminality a zároveň dbát doporučení místních kam se vydat a kam nikoliv. Především se nedoporučují neorganizované návštěvy center měst, chudinských čtvrtí, procházky v osamělých nebo neznámých místech, zejména v podvečerních a večerních hodinách.
- Veřejná doprava, jak ji známe v ČR, v JAR prakticky neexistuje. Ve velkých městech je sice řada autobusových linek (v Pretorii, Johannesburgu), avšak neexistují jízdní řády a cizincům se nedoporučuje tyto autobusy používat. Není bezpečné použití příměstské vlakové dopravy. Naopak se osvědčuje nové vlakové spojení Gautrain mezi Johannesburgem, mezinárodním letištěm O.R. Tambo a Pretorií.
- Přesuny v JAR se řeší autem. Poměrně dobře fungují služby Uber, Taxify apod. Jezdí se vlevo. Při cestách autem se doporučuje držet hlavních cest. Není bezpečné zastavovat stopařům nebo autům s poruchou (ta může být fingovaná). Obecně vzato se však doporučuje vyvarovat se cestování po setmění či přesunům pěšky.
- V naprosté většině případů lze v JAR platit platební kartou či použitím systému Zapper, Snapscan apod. Nosit u sebe větší finanční hotovost se nedoporučuje. V případě potřeby jsou v JAR bankomaty doslova na každém kroku.
- Jihoafrickou SIM kartu lze na zakoupit již na letišti, a to včetně kreditu a dat. K registraci SIM karty je zapotřebí cestovní pas.

5.8 Zaměstnávání občanů z ČR

Obecně zaměstnávání cizinců v JAR včetně občanů ČR není snadné. V první řadě je nutné prostřednictvím velvyslanectví JAR v zahraničí požádat o pracovní vízum. JAR rozeznává několik typů pracovních víz s odlišnými náležitostmi a podmínkami. Zaměstnavatel zpravidla musí doložit, že na daná pracovní místa byl proveden pokus o akvizici v JAR (kopie inzerátů nebo zpráva zaměstnavatelské agentury) a že v JAR nejsou vhodné kandidáti. Zaměstnanec musí předložit důkazy o odpovídající kvalifikaci a také projít zdravotními testy. V případě vyslání v rámci firmy jsou nutné také pracovní popisy konkrétních pozic a platové náležitosti. Velké zahraniční korporace v JAR mohou požádat o tzv. rámcové korporátní pracovní povolení na základě kterého jsou pak jednotlivé žádosti o obecné pracovní povolení vyřizovány za zjednodušených podmínek. Žádost o vízum musí být podána výhradně osobně na zastupitelském úřadě JAR, nikoliv v zastoupení jiné osoby. Podnikatelské aktivity cizinců upravuje tzv. Přistěhovalecký zákon 13/2002 ve znění pozdějších novel. Pro získání povolení k podnikání musí cizinec předložit podnikatelský záměr a včetně zaměstnání určitého počtu rezidentů a splňovat další podmínky. Pokud oblast podnikání spadá do některého z prioritních sektorů, lze požádat o snížení nároku na investovaný základní kapitál.

Zdravotnictví je v JAR na poměrně vysoké úrovni. Existuje však značný rozdíl mezi státními zdravotnickými zařízeními s bezplatnou nebo velmi levnou péčí a soukromými zdravotnickými zařízeními, kde jsou ceny lékařského ošetření relativně vysoké. Dohoda o bezplatné lékařské péči mezi ČR a JAR neexistuje. Z tohoto důvodu doporučujeme českým občanům cestujícím do JAR uzavřít cestovní přípojištění s dostatečným finančním krytím k úhradě léčebných výdajů. Cestujícím do JAR doporučujeme, aby si z důvodu možné hospitalizace s sebou vzali platební kartu. Bez zaplacení předem (např. při podezření na mozkovou příhodu může nemocnice požadovat deposit ve výši v přepočtu několik desítek tisíc korun) může být hospitalizace v soukromém zdravotním zařízení odepřena.

5.9 Veletrhy a akce

Dobrou příležitostí pro úvodní seznámení s tržním prostředím je návštěva oborového veletrhu. Aktivní účast v roli vystavovatele má vedle propagace a možnosti oslovit zákazníky také referenční roli. Lze doporučit průzkum potenciálních partnerů před veletrhem s jejich následným adresným pozváním na stánek, protože v JAR má osobní setkání a jednání nedocenitelnou hodnotu. Významné mezinárodní veletrhy v Jižní Africe, jejichž přehled uvádíme níže, jsou navštěvovány potenciálními partnery z okolních zemí. Zdrojem dalších informací může být seznam veletrhů a výstav na portálu [Event Eye -Trade Shows, Exhibitions, Conferences & Business Events Worldwide](#).

Ilustrativní výběr pravidelných veletrhů v JAR:

- Mining Indaba - klíčová každoroční konference a veletrh v oboru těžebního průmyslu, Kapské Město (únor);
- Retail Africa - maloobchod a platební systémy, Johannesburg – Sandton Convention Centre (březen);
- Propac Africa - balení a zpracování potravin, potisk, Johannesburg – Expo Centre Nasrec (březen);
- Water Show Africa - vodohospodářství, Johannesburg, Sandton (březen);
- Huntex - lovecké zbraně a vybavení, outdoor, Johannesburg - výstaviště Gallagher, Midrand (duben);
- NAMPO Harvest Day, NAMPO Agricultural Show - zemědělská technika, provincie Free State, Bothaville, NAMPO Park (květen);
- Securex - veletrh bezpečnostních systémů a ochrany, výstaviště Gallagher, Midrand, Johannesburg (květen);
- Africa Health - zdravotnictví, Johannesburg - výstaviště Gallagher, Midrand (květen);
- Africa Utility Week, AUW - vodohospodářství a energetika, čištění odpadních vod, udržitelná energetika, veřejné služby, Kapské Město (květen);
- Land Forces Africa, Disaster Management Africa - zbrojní průmysl, bezpečnostní a záchranářské obory, Pretoria (1 x za dva roky, červenec);
- Bauma Africa - stavební stroje a materiály, těžební stroje, Johannesburg – výstaviště Gallagher, Midrand;

6 Kontakty

Podkapitoly:

[6.1 Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu](#)

[6.2 Praktická telefonní čísla \(záchranka, policie, požárníci, infolinky, apod.\)](#)

[6.3 Důležité internetové odkazy a kontakty](#)

6.1 Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu

Velvyslanectví ČR v Pretorii

Země akreditace: Jihoafrická republika, Angola, Botswana, Lesotho, Madagaskar, Mauricius, Mosambik, Namibie a Svazijsko

Vedoucí zastupitelského úřadu: JUDr. Pavel Řezáč, mimořádný a zplnomocněný velvyslanec České republiky v Jihoafrické republice

Fyzická adresa: 936 Pretorius Street, 0083 Arcadia, Pretoria

Poštovní adresa: P.O.Box 13671, Hatfield 0028, Pretoria, South Africa

Tel: +27-12-431 2380 fax: +27-12-430 2033

E-mail: pretoria@embassy.mzv.cz Web: www.mzv.cz/pretoria

Pracovní doba: neděle – čtvrtek 7:45 až 16:15 hod.

[Odkaz na Google Maps](#)

Spojení z letiště a z centra: Nejjednodušší spojení na velvyslanectví ČR v Pretorii jak z mezinárodního letiště O.R. Tambo tak i z centra Johannesburgu je použití kombinace nadzemního příměstského vlaku Gautrain, který spojuje letiště, centrum Johannesburgu a Pretorie. Název nejbližší stanice Gautrain u velvyslanectví ČR je Pretoria – Hatfield. Ze stanice na velvyslanectví doporučujeme použít Uber. Vzhledem k dostupnosti na zavedenosti služby Uber může být v závislosti na dopravní špičce (7:00 – 9:30 a 14:30 – 17:30) nejrychlejší použít Uber rovnou.

Další užitečné kontakty:

Zahraniční kancelář CzechTrade v Johannesburgu

Vedoucí: Bc. Petr Haramul Fyzická adresa: 26 Olympus Crescent, Mykonos Estate, 2191, Johannesburg South Africa

Tel: +27 10 035 0235 mobil: +27 76 026 9040

E-mail: petr.haramul@czechtrade.cz

Web: www.czechtrade-sa.co.za

Delegace Evropské unie v Pretorii

Fyzická adresa: 1 Greenpark Estates, 27 George Storrar Drive Groenkloof, Pretoria 0181, South Africa

Poštovní adresa: PO Box 945 Groenkloof, Pretoria 0027, South Africa

Tel: +27 12 452-5200, Fax: +27 12 460-9923

E-mail: Delegation-S-Africa@eeas.europa.eu Web: https://eeas.europa.eu/delegations/south-africa_en

6.2 Praktická telefonní čísla (záchranka, policie, požárníci, infolinky, apod.)

Nouzová telefonní linka velvyslanectví ČR v Pretorii: +27 82 416 0016

Linka funguje mimo pracovní dobu velvyslanectví a je určena výhradně občanům ČR v nouzi či ohrožení zdraví a života.

Jihoafrické záchranné složky:

- Tel. č. 112 - operátor přepojí na policii, záchrannou službu nebo hasiče (lze pouze z mobilu)
- Tel. č. 101 77 - záchranná služba a hasiči (z mobilu i z pevné linky)
- Tel. č. 101 11 – policie (z mobilu i z pevné linky)

6.3 Důležité internetové odkazy a kontakty

Státní správa:

- Portál úřadu prezidenta JAR – www.thepresidency.gov.za
- Portál státní správy (všechna ministerstva) - www.gov.za
- Daňový a celní úřad: South African Revenue Service (SARS) - www.sars.gov.za
- Statistický úřad - www.statssa.gov.za

Vybrané podnikatelské komory a organizace:

- Obchodní rejstřík JAR vede Companies and Intellectual Property Commission (CIPC) - www.cipc.co.za
- South African Institute of Intellectual Property Law - www.saiipl.org.za
- Small Business Institute - www.smallbusinessinstitute.co.za
- South African Chamber of Commerce and Industry - www.sacci.org.za
- Chamber of Commerce and Industry (Johannesburg) - www.jcci.co.za
- Cape Chamber of Commerce and Industry - www.capechamber.co.za
- Durban Regional Chamber of Business - www.durbanchamber.co.za
- The National Association of Automobile Manufacturers of South Africa (NAAMSA) - www.naamsa.co.za

Právní systém a služby:

- Law Society of South Africa - www.lssa.org.za
- Society of Advocates of South Africa - www.pretoriabar.co.za

Finanční trhy a bankovníctví:

- Ministerstvo financí JAR - www.treasury.gov.za
- South African Reserve Bank (centrální banka) - www.resbank.co.za
- Banking Association South Africa - www.banking.org.za
- Johannesburg Stock Exchange - www.jse.co.za